

RAPPORT

EKONOMISK BROTTSLIGHET

Polisen

I

JÄMTLANDS LÄN

2024

En rapport som belyser bedrägeriernas påverkan på medborgarna i Jämtlands län under 2024 samt hur den ekonomiska brottligheten har utvecklats gentemot föregående år. Rapporten bygger på faktabaserade siffror gällande anmälda brott och brottsvinster i de enskilda ärendena.

Rapporten ska ge en verklighetsbild av hur utvecklingen av de olika bedrägerityperna ser ut i nutid. Vilka som drabbats av ett fullbordat bedrägeri hur frekventa medborgarna har varit, gällande att avbryta samtalet eller kontakten med bedragaren, så att det påbörjade bedrägeriet stannat vid ett försök.

1. Utgångsläge utifrån omfattningen 2020 – 2023

Den tidigare rapporten visade hur länets medborgare drabbats av en delvis eskalerande brottslighet under perioden 2020 – första kvartalet 2024, och som också förändrats över tid till nya modus och tillvägagångssätt som givit framgång för bedragarna. Det visade sig att de flesta ålderskategorier drabbas av de olika bedrägerityperna, men att våra äldre medborgare har varit särskilt utsatta för exempelvis de sk vishingärendena.

Något som var positivt i sammanhanget var att försöksbrotten, det vill säga de ärenden som inte fullbordades med en penningöverföring, blev fler och fler till antalet och andelen försök gentemot fullbordade brott ökade under 2023 från **34%** till **39%**, en **15%-ig ökning** gentemot året innan.

Sammanfattningen av omfattningen i Jämtland 2020 – 2023, inklusive kvartal 1 2024

- Brottsvinsterna uppgick under åren 2021 – 2024 till ca **110 miljoner kronor**.
- Under åren 2021 – 2024 utsattes mer än **3 000 medborgare** för ett fullbordat bedrägeri.
- Vishingbedrägerierna drabbade nästan **en medborgare per dag** med ett fullbordat brott och hälften av brottsoffren var 65 år eller äldre.
- Kortbedrägerierna låg relativt konstant, med drygt 20 brott per månad.
- Brottsoffren var 56 år och äldre i hälften av de anmälda brotten.
- Identitetsbedrägerierna hade en tydlig nedåtgående trend.
- Fakturabedrägerierna fullbordades bara till 24% av anmälda brott.
- Annonsbedrägerierna drabbade den yngre befolkning i större utsträckning, då drygt 6 av 10 är 46 år och yngre.

2. Vad är det som möjliggjort omfattningen av bedrägerier

Bedragarna har utnyttjat såväl sårbarheter hos potentiella brottsoffer, som sårbarheter i teknik och strukturer för att lura människor på pengar och de har ständigt utvecklat sina tillvägagångssätt över tid. I takt med att tekniken blivit säkrare har bedragarna mer och mer agerat mot individen.

Några exempel på sårbarheter som **Brå** tidigare identifierat i sammanhanget:

- Digital ovana, stresskänslighet och brist på kritiskt förhållningssätt och andra egenskaper hos individer som underlättar för bedragaren. Dessa sårbarheter har förknippats främst med äldre personer, men alla ålderskategorier har varit representerade.
- Lättillgängliga uppgifter om bland annat namn, adress, ålder och familjesituation har möjliggjort för bedragare att kartlägga potentiella brottsoffer och förbereda vilseledandet.
- Möjligheter att manipulera vem som visas som avsändare vid samtal, sms och e-post har gjort det möjligt för bedragaren att verka trovärdig i sin kontakt med brottsoffret. Den sociala manipulationen har varit ett utpräglat och hänsynslöst sätt att nå framgång gentemot brottsoffret.
- En digital bank- och betalmarknad har inneburit en otillräcklig övervakning av transaktioner, samt stora möjligheter för bedragare att snabbt göra pengarna svåra att stoppa. Ur juridisk mening utvecklas huvuddelen av alla bedrägerier till någon grad av penningtvätt, så snart pengar börjat vandra.

3. Bedrägerier och annan oredlighet – 9.kap Brottsbalken

Bedrägerier delas in i två olika former, dels bedrägeri med vilseledande och dels datorbedrägeri som begås genom olovlig påverkan av dator, automat eller liknande. För kategorin bidragsbrott gäller en separat lagstiftning.

Huvudrekvisitet för ett bedrägeri handlar om ett uppsåtligt vilseledande, i BrB 9.kap 1 § sägs att, den som medelst vilseledande förmår någon till handling eller underlåtenhet, som innebär vinning för gärningsmannen och skada för den vilseledde eller någon i vars ställe denne är, dömes för bedrägeri till fängelse i högst två år. Ett vilseledande innebär att någon inger en annan person en felaktig uppfattning genom att i någon form lämna en oriktig uppgift. Hur uppgiften lämnas, skriftligt, muntligt eller genom ett uppträdande spelar ingen roll. Syftet med vilseledandet är att antingen framkalla, förstärka, eller vidmakthålla en oriktig föreställning hos brottsoffret.

Vilseledandet måste leda till disposition (handling eller en underlåtenhet att handla) hos brottsoffret. Det ska finnas ett direkt samband mellan gärningsmannens vilseledande och brottsoffrets disposition. Som en följd av dispositionen måste gärningsmannen få en vinning samtidigt som brottsoffret måste lida en ekonomisk skada. Den ekonomiska skadan och vinningen ska vara helt eller delvis kopplade till varandra. Samma sak gäller även om gärningspersonen avsiktligt bereder annan vinning.

4. Brottsutvecklingen i Sverige

Anmälda bedrägerier 2018 – 2024 i landet och nivån på Brottsvinsterna

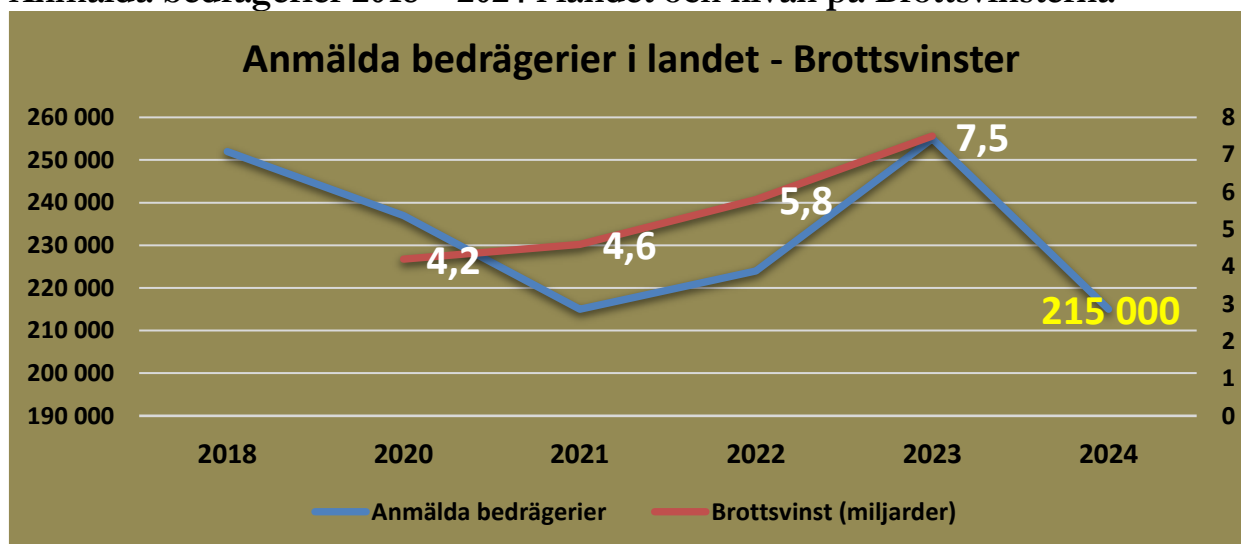

Bild 1. Visar utvecklingen 2018 – 2024, och nivån på brottsvinsterna (i miljarder) 2020 – 2024*.

Den ekonomiska brottsligheten ökade kraftigt från 2005 och framåt, stegringen fram till 2018 var alarmerande och allvarlig. Därefter sjönk bedrägerierna fram till 2021, för att sedan återigen stiga kraftigt fram till 2023. Ökningen mellan 2022 och 2023 var också markant och oroväckande.

Expertis menar att bedrägeribrotten är systemhotande, genom att de slår hårt mot såväl enskilda brottsoffer, som företag, kommuner och stat. Brottsvinsterna är enorma, och en stor del av dessa går rakt in i kriminella miljöer, där vinsterna investeras i nya brottsupplägg för att kunna tillförskaffa sig ännu mera tillgångar. Brott föder nya brott. Det är därför glädjande att antal anmälda bedrägerier 2024 året har sjunkit gentemot året innan. Även brottsvinsterna uppskattas ha sjunkit under föregående år, dock finns inga säkerställda siffror i dagsläget. Det presenterades nyligen en rapport om att brottsvinsterna från Vishingbedrägerierna i landet minskat med **40%** under 2024.

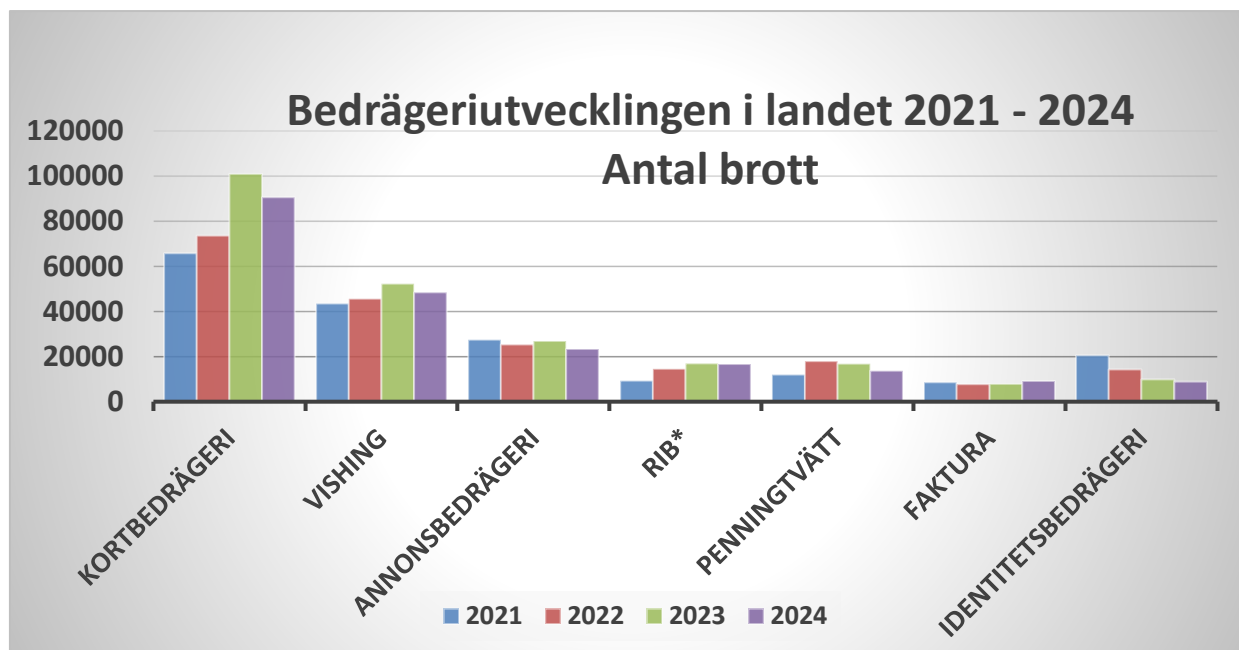

Bild 2. Utvecklingen av bedrägerityper de senaste 4 åren. *Romans-, Investerings-, och Befogenhetsbedrägerier har slagits samman till ”RIB”.

Utvecklingen 2021 – 2024 visar flera positiva tendenser i landet till en minskning av flertalet av bedrägerityperna. Det är bara fakturabedrägerierna som har ökat gentemot föregående år. Annonssbedrägerierna minskar med **13%**, kortbedrägerierna och identitetsbedrägerierna minskar båda med **10%**. Även vishingärendena har **minskat med ca 4 000 ärenden**, vilket är en minskning på **7%**, en viktig trend gällande den bedrägerityp som karaktäriseras av en hänsynslös social manipulation av brottsoffret. Även penningtvättbrotten har minskat, en nedgång med **18%**.

Sannolikt handlar minskningen om att polisen och bankerna träffas regelbundet och delar information om upplägg och personuppgifter, och att bankerna är mycket hårdare i sina kontrollfunktioner för att säkra att pengar inte går att överföra lika enkelt. Även det kontinuerliga och ihärdiga arbetet med att varna allmänheten för bedrägerier har med hög sannolikhet påverkat att utvecklingen går åt rätt håll. Nationella kampanjer genom många sociala kanaler om bedrägerier har förmodligen också skapat större och större medvetenhet om riskerna att utsättas för brott.

5. Brottsutvecklingen i Jämtlands län

Under perioden 2021 – 2023 hade många medborgare i Jämtlands län blivit utsatta för olika typer av bedrägerier, brottsvinsterna uppgick totalt till **ca 110 miljoner**. Det är oerhörda summor vi pratar om, för många drabbade har livet och vardagen raserats. Mångåriga besparingar har hamnat i kriminellas fickor, och vägen tillbaka till en normal vardag för de drabbade, riskerar bli väldigt lång.

De fullbordade bedrägerierna hade ökat även i Jämtland under 2023. En positiv utveckling som kunde skönjas var att andelen försöksbrott ökat år från år och tendensen för 2024 visade att den trenden fortsatte i samma riktning.

Brottsutvecklingen i Jämtland 2021 – 2024

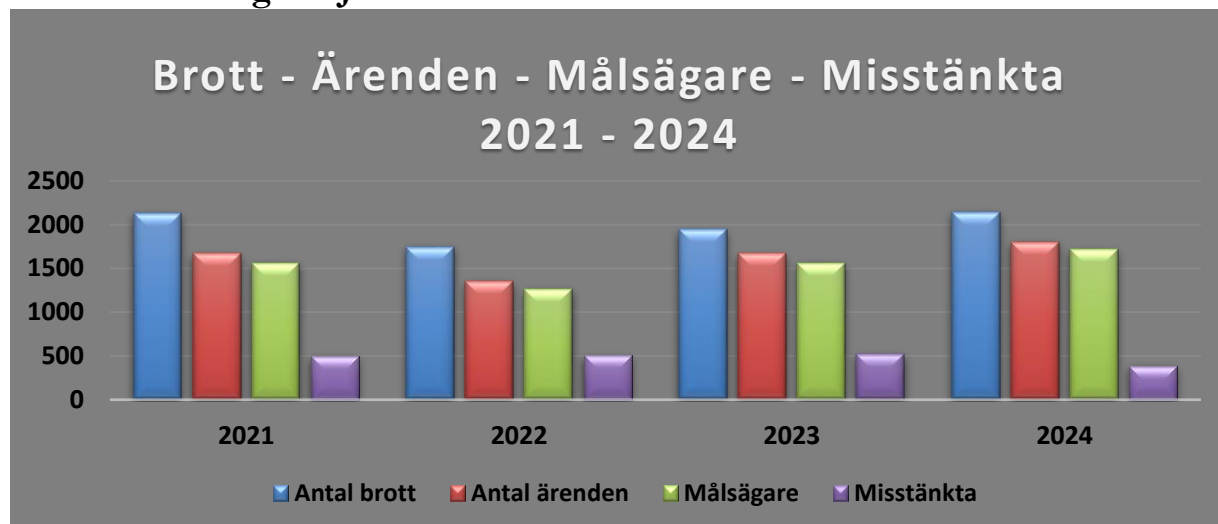

Bild 3. Visar antalet anmälda brott, antal bedrägeriärenden, antal målsägare och antalet registrerade misstänkta. Statistiken involverar alla bedrägeribrott, penningtvättbrotten och bidragsbrotten.

Antal brott är inte lika med antal ärenden, då ett ärende kan innehålla många brott i vissa sammanhang. Därav skillnaden mellan antal brott, antal ärenden och antal målsägare. Bidragsbrotten kan t ex ha många enskilda brott i ett enskilt ärende samt att penningtvättbrotten inte alltid har en registrerad målsägare. Vi väljer därför i rapporten framledes att fokusera på antalet bedrägeriärenden, vilket visar en ökning av antalet anmälda bedrägeriärenden med **8%** gentemot tidigare år. Ökningen kan ha flera orsaker. Anmälningsbenägenheten bedöms ökat då begreppet bedrägeri rent allmänt varit frekvent förekommande medialt och varit i fokus mer under det gångna året, och att ökningen av kortbedrägerier har bidragit till fler anmälda ärenden.

Utfallet av brottsvinster av bedrägerier fram till och med 2024

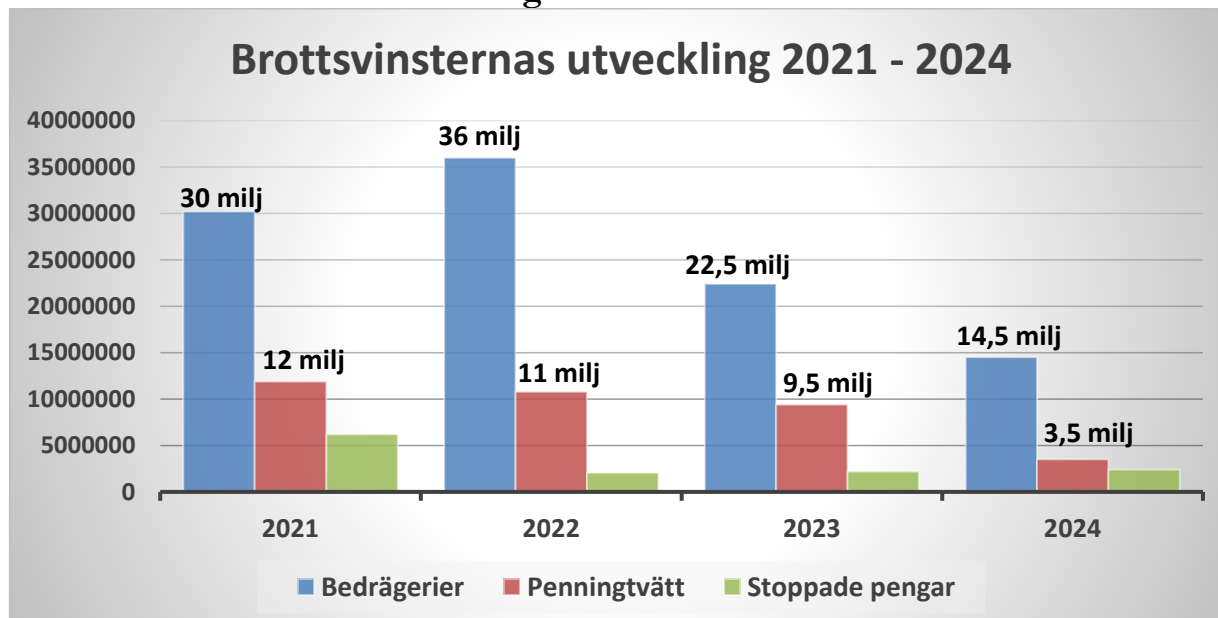

Bild 4. Visar brottsvinsterna av pengar under åren 2021 – 2024.

Brottsvinsterna av bedrägerierna har under perioden 2021 – 2024 uppgått till drygt **126 miljoner**, varav Bedrägerierna uppgått till ca **98 miljoner** och Penningtvättbrotten till ca **28 miljoner**. Brottsvinsterna har sjunkit markant under året, vilket är väldigt glädjande för brottsoffren. Både bedrägerierna och penningtvättbrotten har betydligt mindre brottsvinster 2024 än tidigare. **Brottsvinsterna på bedrägerier har minskat med 36%** och **på penningtvättbrotten med dryga 60%**. Anledning till att brottsvinsterna minskat har säkerligen flera orsaker. Polisens förebyggande arbete

har gjort sitt, bankernas arbete med hårdare och mer systematiserade kontroller har försvårat för bedragarna samt att allmänheten blivit mer och mer medvetna om riskerna att luras på pengar. Det här är en av de viktigaste trenderna vi kan se under 2024, som förhoppningsvis kan fortsätta i samma riktning framöver

Fördelningen mellan anmälda brott och försöksbrott?

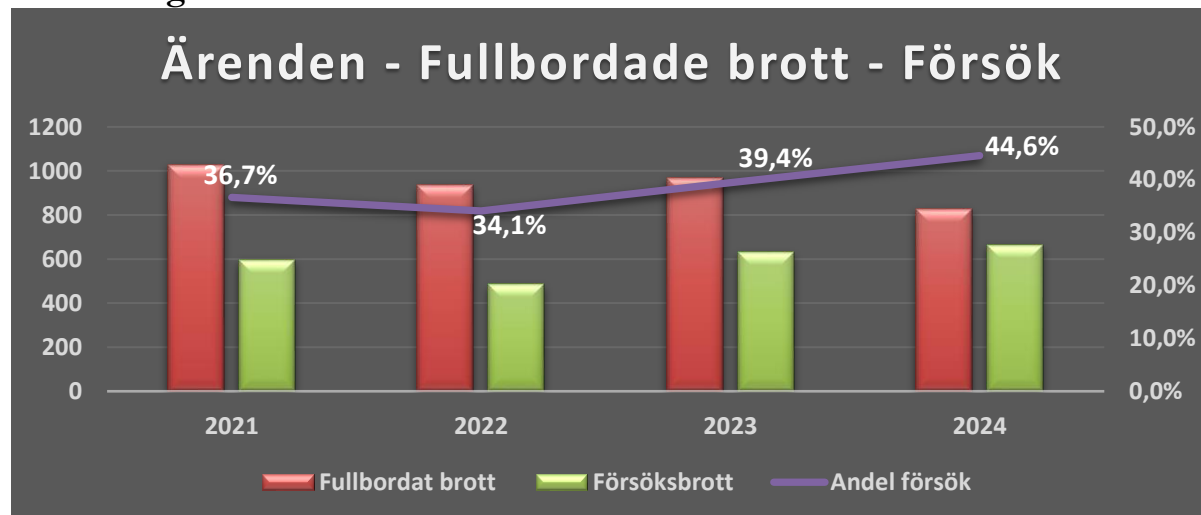

Bild 5. Visar fördelningen av fullbordade brott och andelen försöksbrott.

Med försöksbrott menas att brottet inte fullbordats då ingen penningöverföring har skett, rent juridiskt är det sannolikt fortfarande ett brott, såvida den sk försökspunkten är nådd. I den statistiken har vi undantagit Penningtvättbrotten, då dessa brott redan bygger på ett förbrott som normalt sätt är ett bedrägeri. I takt med att försöksbrotten ökar till antal, så minskar de bedrägerier som slutligt fullbordas. Den viktigaste målsättningen med allt brottsförebyggande arbete är att färre och färre ska drabbas av brott.

Andelen brottsoffer som avbryter ett pågående bedrägeribrott har ökat under 2024, ökningen är ca **13%**. Vi har färre fullbordade brott i Jämtland under 2024, de har minskat med **140 ärenden** jämfört med föregående år, vilket är en procentuell minskning med **14,5%**.

Bild 6. Visar andelen försöksbrott kvartalsvis under 2024.

Andelen försöksbrott har varierat under årets gång, med en viss nedgång i januari och september då andelen var nere mot 30%, och med toppar i juni och oktober då andelen var uppe i dryga 50%. Slutligen landar vi på **44,6%** för hela året, vilket är några procent lägre än vad vi prognostiserade för, men det är i alla fall en andelsökning.

Olika bedrägerier i jämförelse med tidigare år

Telefonbedrägeri, s k vishing

Bedragaren kontaktar brottsoffret via telefon och påstår att den ringer från polisen, banken eller ett inkassobolag. Bedragaren stressar och skrämmer upp brottsoffret med en påhittad historia och är samtidigt vänlig och hjälpsam och erbjuder en lösning på situationen.

Bedrägerier via sms, e-post eller social media, s k smishing

Bedragaren kontaktar brottsoffret och lurar denna att genomföra en transaktion eller lämna ifrån sig kort- eller personuppgifter. Bedrägeriet startar med ett sms där du anmodas kontakta ett nummer.

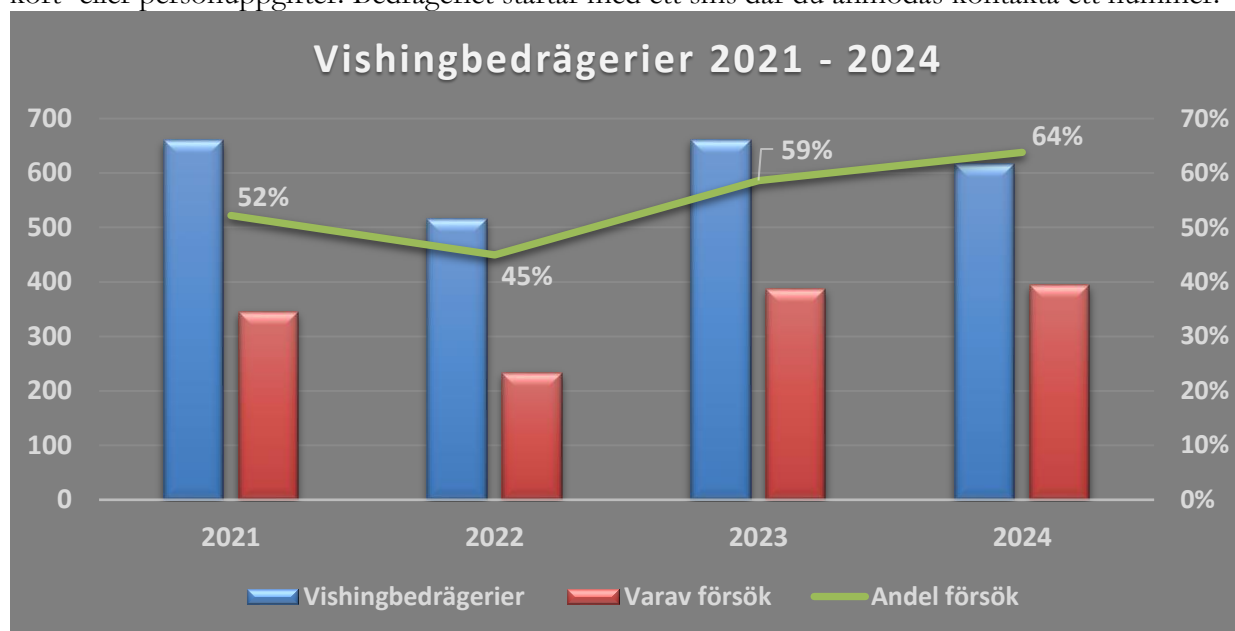

Bild 6. Visar antal ärenden och antal försöksbrott samt andelen försök under 2024.

Anmälningarna för 2024 visar på en minskning med 7% gentemot året innan samt att andelen försöksbrott ökade från 59% till 64%. 223 medborgare i länet blev utsatt för fullbordat brott, istället för 273 medborgare året innan.

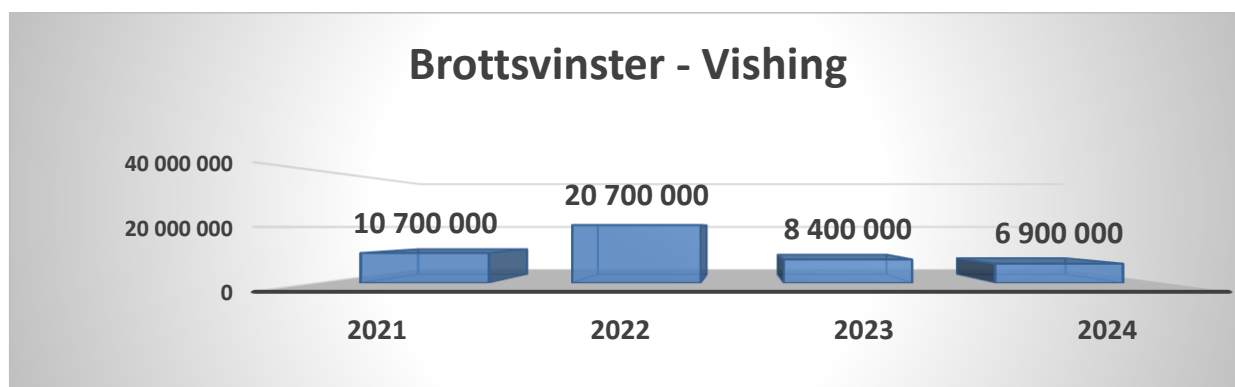

Bild 7. Visar brottsvinsterna för vishingbedrägerier under 2024.

Brottsvinsterna för 2024 visar på en minskning med 18%.

Annonsbedrägeri

När någon genom en annons vilseleds att betala för en vara eller tjänst som sedan inte levereras eller där det som levereras inte motsvarar informationen. Det kan också vara den som publicerat en annons inte får betalning för en levererad vara eller tjänst eller på något annat sätt luras på pengar genom kontakt via annonsen.

Bild 8. Visar antal ärenden och antal försöksbrott under 2024.

Anmälningarna för 2024 visar på en minskning med **27%** gentemot året innan. **250 medborgare** i länet blev utsatt för ett fullbordat brott, istället för **339** medborgare 2023. Även om brotten har minskat med nästan en tredjedel, är det bitvis anmärkningsvärt, trots alla varningar och informationer, att så många annonsbedrägerier faktiskt lyckas. Det finns en godtrogenhet och en viss naivitet kring just den här brottstypen, som gör att väldigt många väljer att **betala i förskott** utan att man ens vet om varan finns eller inte. Det här är en brottstyp som inte skulle behöva finnas om vi medborgare vore lite mer rädda om våra pengar i det initiala skedet.

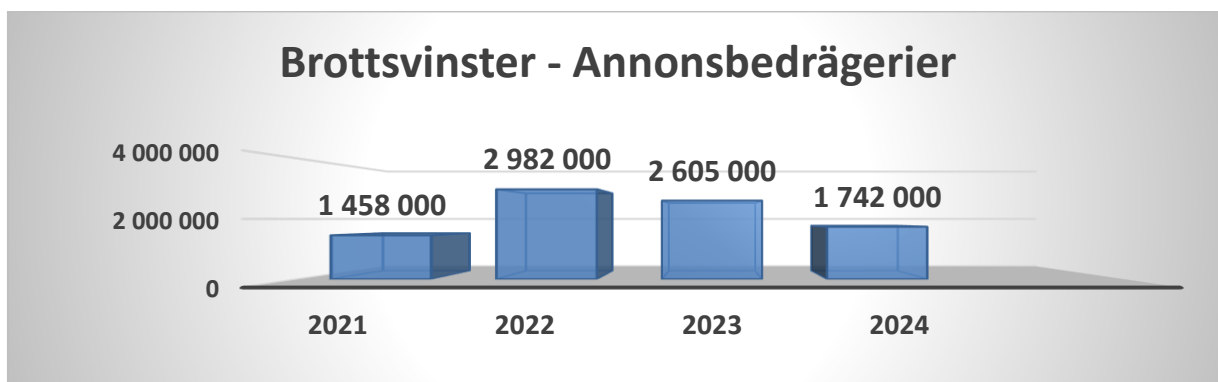

Bild 9. Visar brottsvinsterna för annonsbedrägerier under 2024.

Brottsvinsterna för 2024 visar på en minskning med **33%** gentemot året innan.

Identitetsbedrägeri

När någon utan lov använder någon annans identitet för att genomföra ett köp eller ta ett lån.

Bild 10. Visar antal ärenden och antal försöksbrott under 2024.

Identitetsbedrägerierna har minskat med **50%** under 2024. Även de fullbordade brotten har minskat rejält. Endast **8 brott** har fullbordats under året, istället för **38 brott** 2023, denna bedrägerityp har haft väldigt liten framgång hos allmänheten under 2024.

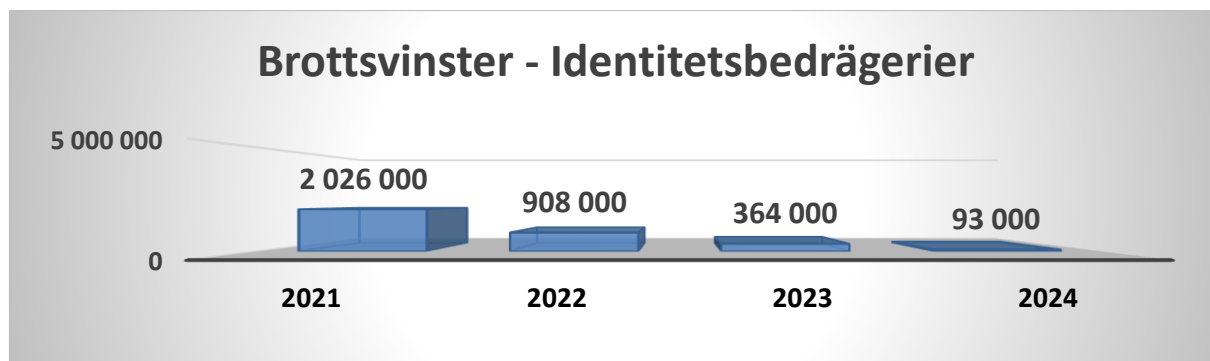

Bild 11. Visar brottsvinsterna för identitetsbedrägerier under 2024.

Brottsvinsterna för 2024 visar på en rejäl minskning, **75%** gentemot året innan, den totala brottsvinsten är nu nere i under 100 000 kr under ett helt år.

Fakturabedrägeri

När någon vilseleds att betala en faktura för en vara eller tjänst som den inte beställt, exempelvis sk blufffakturor.

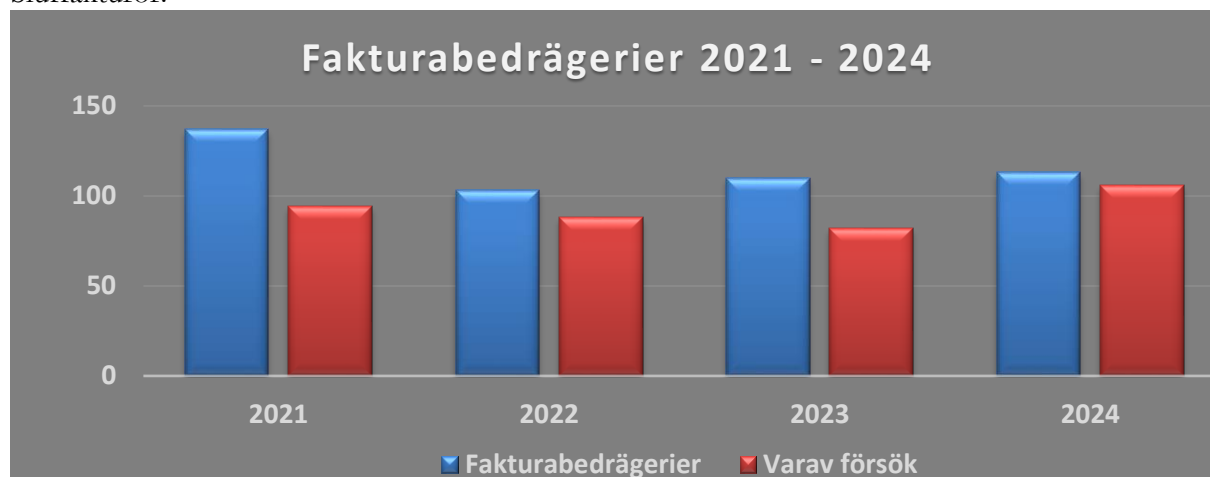

Bild 12. Visar antal ärenden och antal försöksbrott under 2024.

Fakturabedrägerierna ligger fortsatt på en jämn nivå med drygt 100 anmälda ärenden per år de senaste åren. De fullbordade brotten har minskat år från år, och under 2024 har **endast 7 brott** fullbordats, istället för 28 brott 2023, vilket tyder på en god och kontrollerad fakturahantering hos både företag och privatpersoner i vårt län.

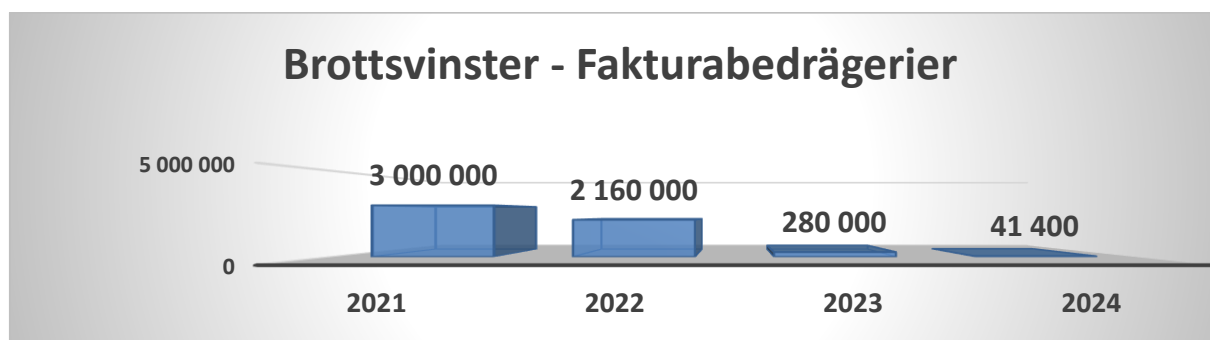

Bild 13. Visar brottsvinsterna för fakturabedrägerier under 2024.

Brottsvinsterna för 2024 visar på en markant minskning, då endast **7 brott** fullbordades stannade brottsvinsten på strax över 40 000 kr.

Romansbedrägeri

Bedragaren inleder typiskt sett en kärleksrelation med brottsoffret via sociala medier eller dejting-sidor för att i ett senare skede förmå offret att vilja föra över pengar till bedragaren.

Investeringsbedrägeri

Gärningspersonen vilseleder en person att investera i något som inte existerar, inte har något värde, har lägre värde än utlovat eller är väldigt svårt att värdera, i syfte att ge ekonomisk vinning. Kontakten föregås i regel av oseriösa annonser om produkterna i sociala medier med länkar till företag och webbplatser som ser ut att vara seriösa.

Befogenhetsbedrägeri

Bedragaren tar kontakt med en person/företag/organisation och utger sig för att ha befogenheter och därigenom förmår någon till handling som ger vinning, exempelvis ett s k VD-bedrägeri.

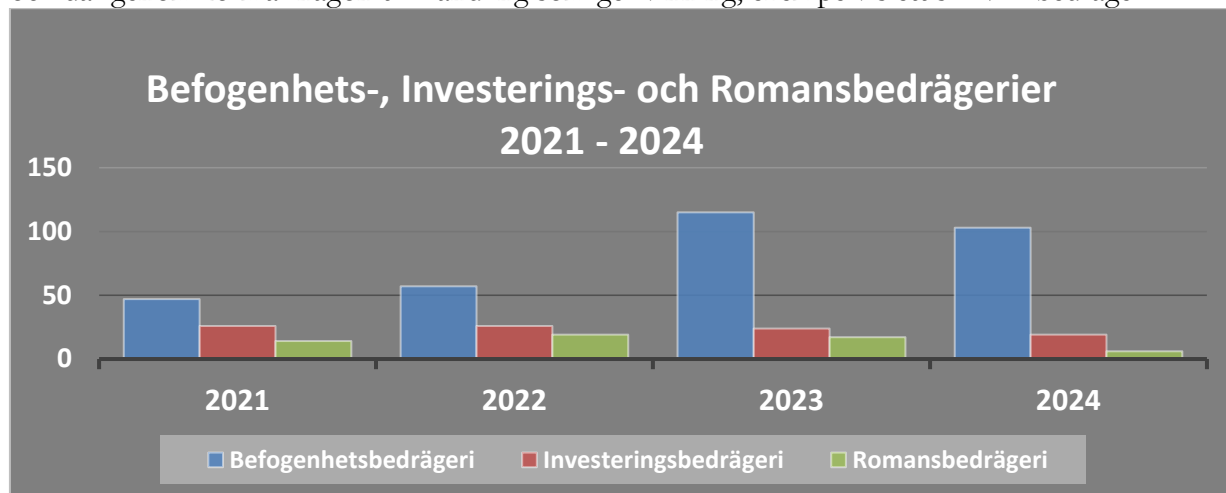

Bild 14. Visar antal anmälda ärenden under 2024.

RIB*-bedrägerierna för 2024 visar totalt på en fortsatt minskning med ca **20%** gentemot året innan. Befogenhetsbedrägerierna har fullbordats i 35 fall vilket är likvärdigt med föregående år. Investeringsbedrägerierna ligger på en jämn nivå de senaste fyra åren, med ca 20 fullbordade brott per år. Romansbedrägerierna har blivit färre och bara fullbordats i 4 fall under året, vilket är 9 fall färre än året innan. *En sammanslagning av dessa tre bedrägerityper.

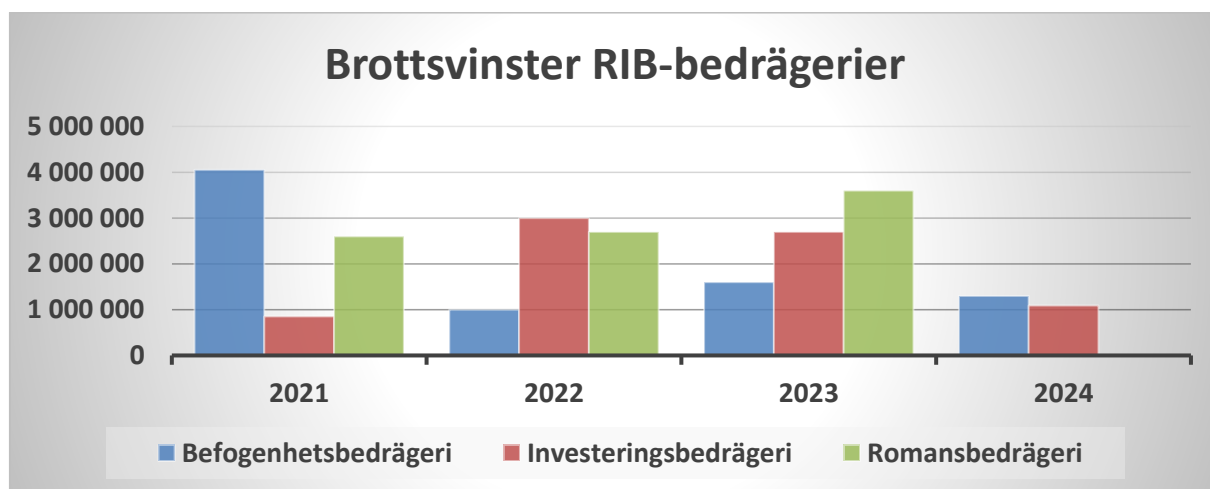

Bild 15. Visar brottsvinsterna för befogenhets-, investerings-, och romansbedrägerier under 2024.

Brottsvinsterna för 2024 visar på en markant minskning med **70%** gentemot föregående år, då den totala brottsvinsten låg på **7,9 miljoner**. Däremot är det fortsatt stora pengar i dessa brott, där befogenhetsbrotten genererat **1,3 miljoner** i brottsvinst under 2024 och investeringsbedrägerierna har uppgått till **dryga miljonen**. Romansbedrägerierna har bara uppgått till 15 000 kr.

Kortbedrägerier

En bedragare använder en persons kort eller kortuppgifter för att genomföra ett köp. Merparten av de anmälda kortbedrägerierna är utan fysiskt kort.

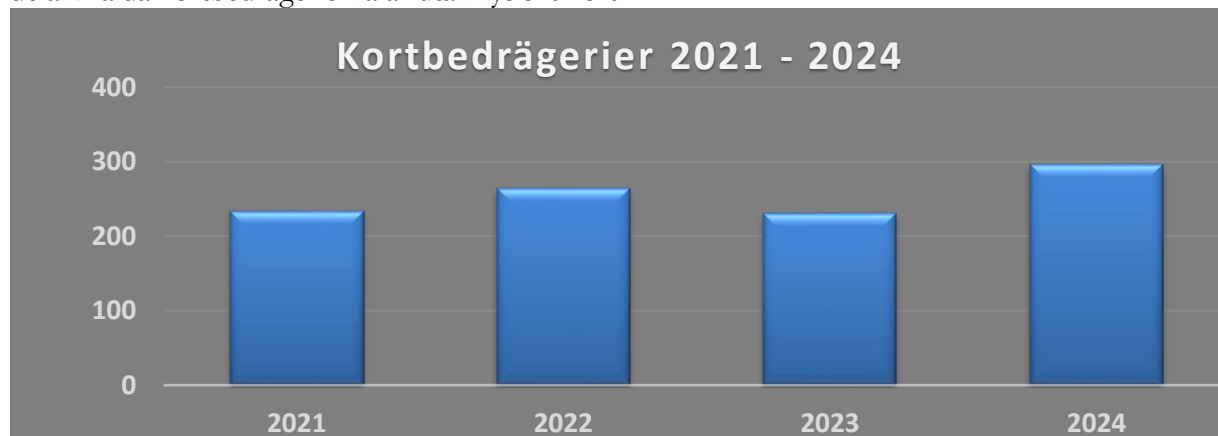

Bild 16. Visar antal anmälda kortbedrägerier under 2024.

Kortbedrägerierna är den bedrägeriform som ökat under året, ökningen uppgår till **24%**. **294 medborgare** har under året utsatts för fullbordade kortbedrägerier, vilket är näst intill en om dagen. Under 2023 drabbades **222** medborgare av kortbedrägerier, vilket är 72 färre drabbade.

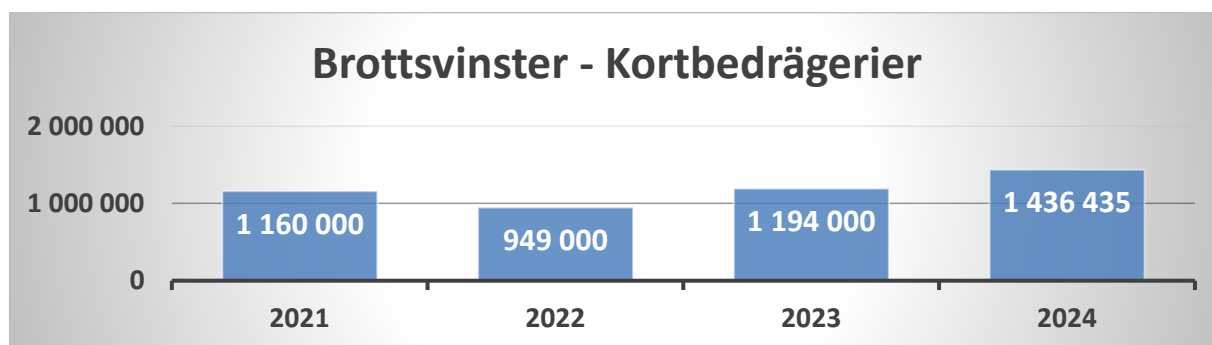

Bild 17. Visar brottsvinsterna för kortbedrägerierna under 2024.

Brottsvinsterna för 2024 visar på en ökning med **20%** gentemot föregående år, det är ungefär en kvarts miljon mer än 2023 i brottsvinst, och det är 66 fler kortbedrägerier som fullbordats än föregående år. I landet har kortbedrägerierna minskat med ca 10%.

Bild 18. Visar antal anmälda penningtvättbrott under 2024.

Penningtvättbrotten för 2024 visar på en minskning med **58%** gentemot året innan. **Hur kan man förklara det?** Vår bedömning är att penningtvättbrotten egentligen inte har minskat. Det handlar delvis om att brotten rubriceras tidigt som ett bedrägeri, och under utredningens gång så rubriceras ärendet om till penningtvätt, vilket inte kan fångas rent statistiskt. En grundbult i bedrägeribrotten överlag är att de oftast innehåller någon form av penningtvätt, så fort pengar

börjarvandra. Vi skulle rent formellt kunna upprätta en anmälan om penningtvätt i många av våra bedrägerier.

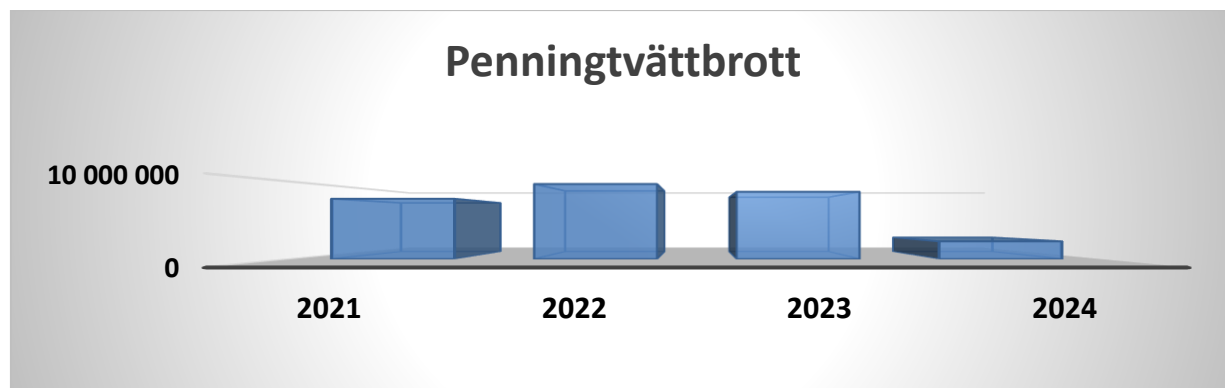

Bild 19. Visar brottsvinster för penningtvättbrotten under 2024.

Brottsvinsterna för 2024 visar på en kraftig minskning med ca 73% gentemot föregående år.

Vilka drabbas av bedrägerierna?

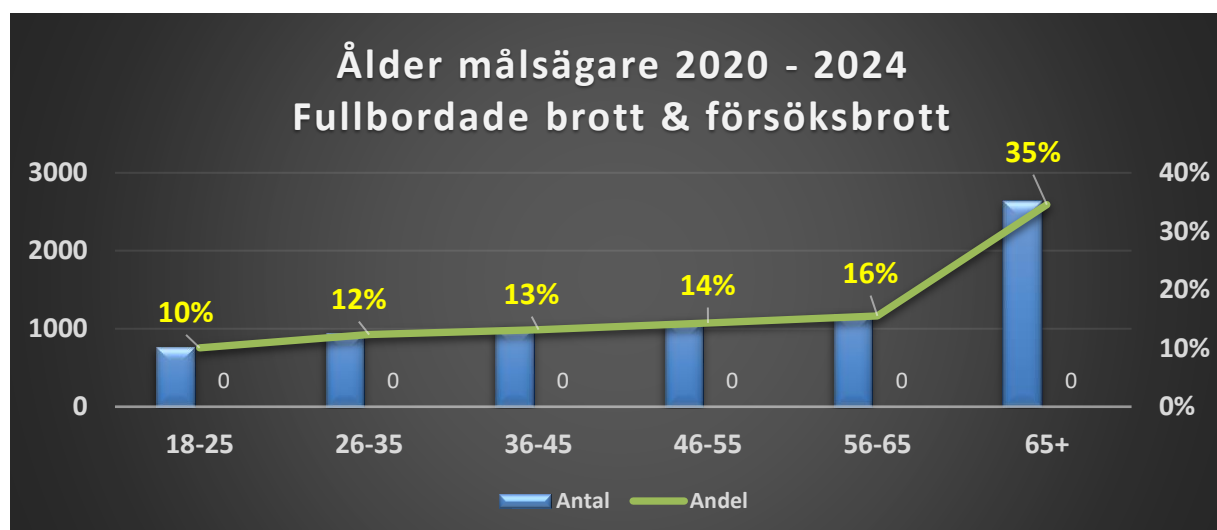

Bild 20. Visar åldersfördelningen av de som drabbas, och riskerade att drabbas, av bedrägerier i någon form under perioden 2020 – 2024.

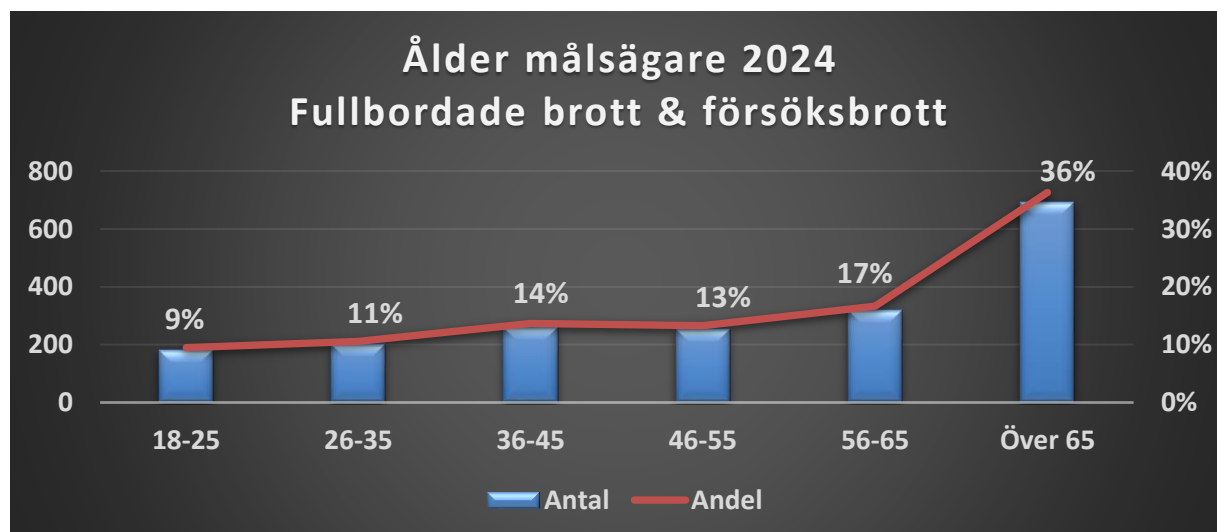

Bild 21. Visar åldersfördelningen av de som drabbas, och riskerade att drabbas, av bedrägerier i någon form under 2024.

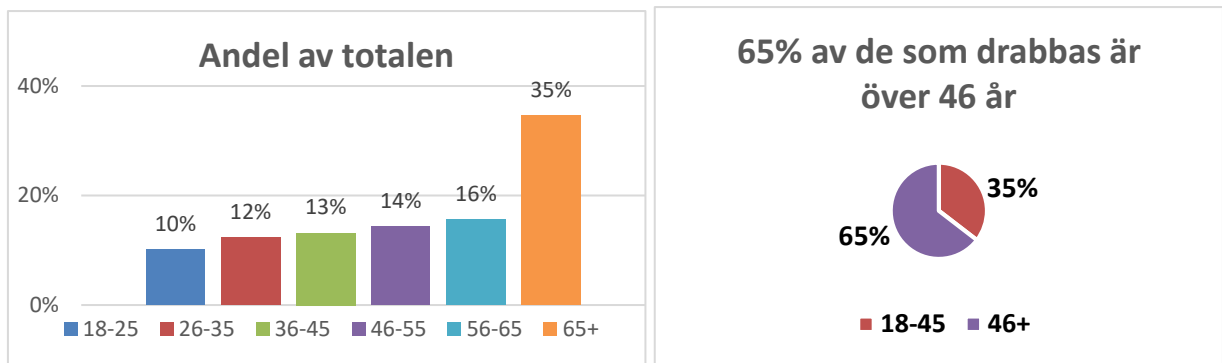

Bild 22 – 23. Visar andel av totalen för respektive åldersgrupp 2020 – 2024.

Detta visar en fortsatt tydlig övervikt av äldre personer. **35%** är i kategorin åldringsbrott, det vill säga personer som är 65 år och äldre och **51%** av alla som drabbas är 56 år eller äldre. Det är marginella skillnader mellan totalen de senaste åren i jämförelse med fördelningen 2024.

Att 65+ är den kategori som ändå drabbas mest, kan förklaras av några faktorer. Det sägs i vissa sammanhang ändå att våra äldre i grunden har en större tilltro till myndigheter och staten och kan till viss del vara mer godtrogna än den yngre generationen. Det är något som gärningspersonerna naturligtvis har konstaterat och använder i sina brottsmodus. Då en bedragare kontaktar någon och uppger sig vara från en bank, en myndighet eller annan likvärdig institution, så är det större risk att vilseledandet lyckas oftare mot just äldre personer. Den digitala utvecklingens snårighet kan också vara en anledning till att äldre personer i större utsträckning blir utsatta för bedrägeribrotten, drygt 6 av 10 drabbade av brott är medelålders och uppåt och näst intill 4 av 10 är 65 år och äldre.

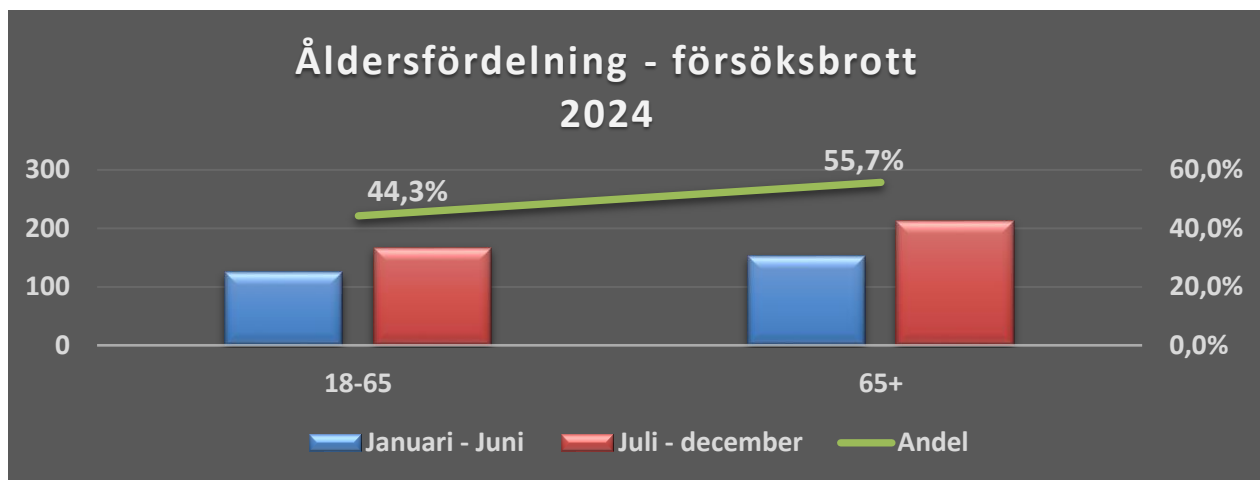

Bild 24. Visar grovskaligt åldersfördelningen av brotten som stannar på försöksstadiet. Procenten visar kategoriernas andel av totalen under 2024, uppdelat halvårsvis.

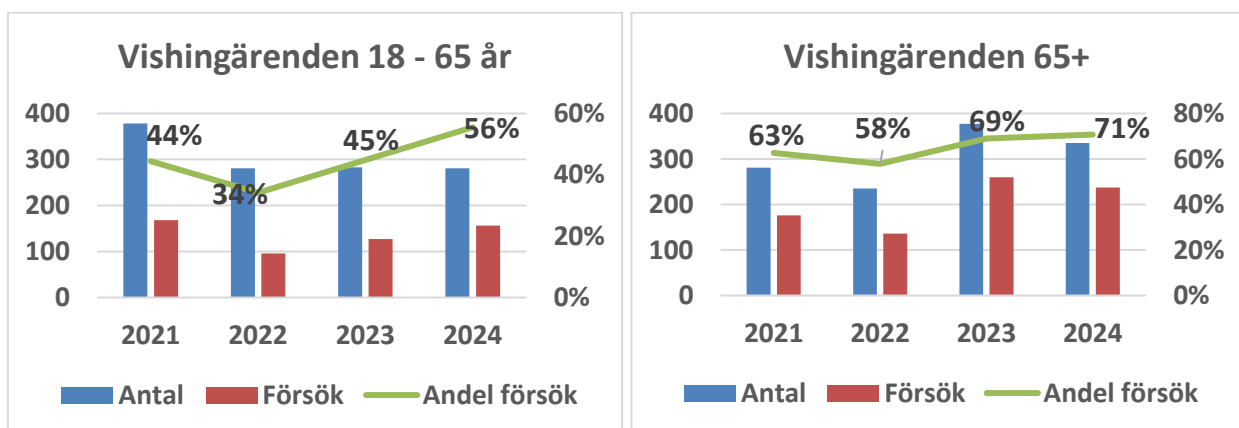

Bild 25. Visar i vilken utsträckning de två ålderskategorierna låter det stanna på försöksstadiet i förhållande till de brott som drabbas respektive kategori.

Det är särskilt tydligt att det är inom vishingbedrägerierna som den äldre befolkningen i större utsträckning faktiskt lägger på luren och avbryter bedrägeriet. Under 2024 var andelen äldre 71% medan kategorin 18 – 65 landade på 56%. Under själva sommarmånaderna var det bara var fjärde person i kategorin 65+ som blev drabbad av ett fullbordat vishingärende.

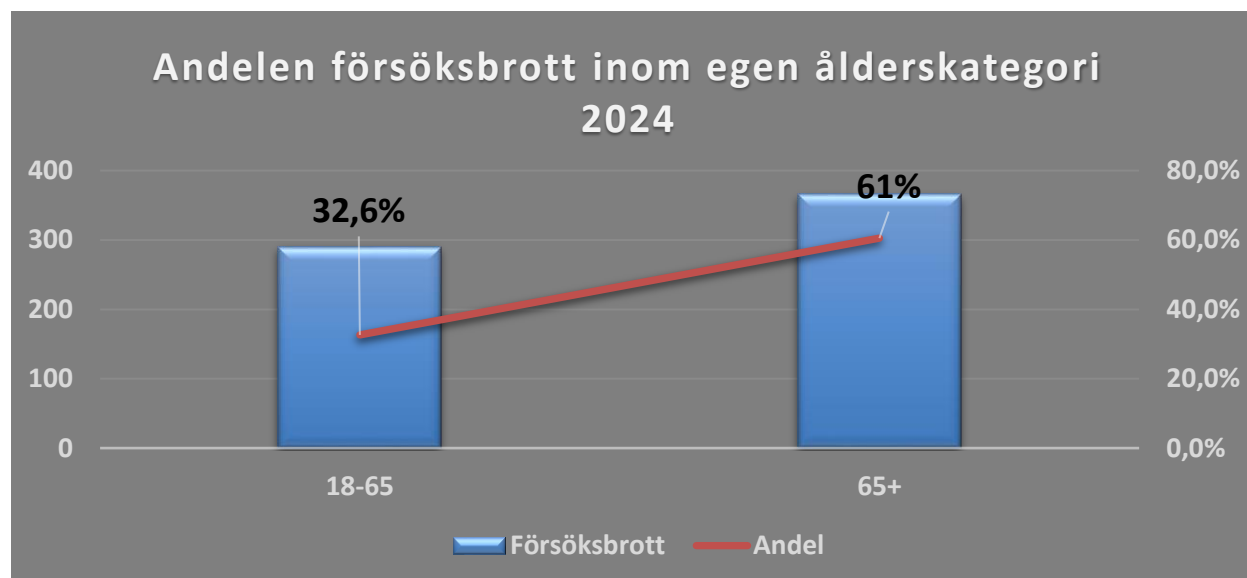

Bild 25. Visar i vilken utsträckning de två ålderskategorierna låter det stanna på försöksstadiet i förhållande till de brott som drabbar respektive kategori under 2024.

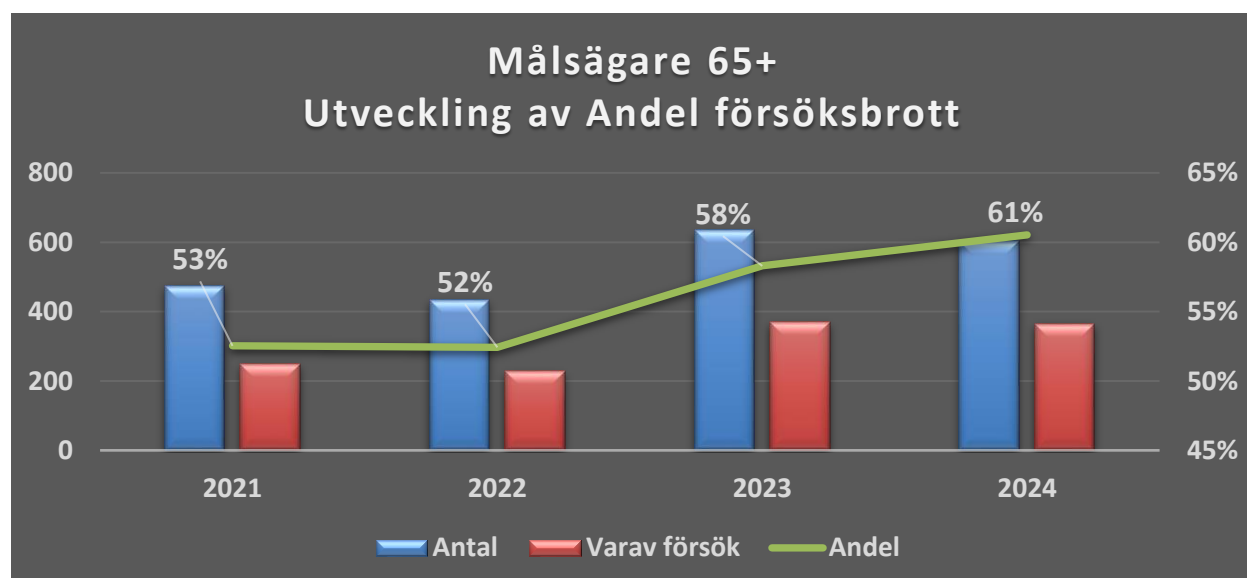

Bild 26. Visar utvecklingen av hur de äldre medborgarna avbryter pågående bedrägeri och sett till att det stannar på försöksstadiet under perioden 2021 – 2024.

6. Olika typer av bedrägerier

Bedrägerier är ett av de vanligaste brotten som drabbar allmänheten och antalet anmälningar har ökat kraftigt över tid i ett nationellt perspektiv från 2005 och framåt. Brotten medför stora brottsvinster som många gånger går till organiserad brottslighet. Andelen brott som klaras upp är samtidigt mycket låg och därför finns ett stort behov av brottsförebyggande insatser.

Telefonbedrägerier är den typ av bedrägeri som oroar mest, enligt de flesta som Brå har intervjut. Vanligtvis har bedragaren inför samtalet gjort en kartläggning för att välja ut lämpliga

brottsoffer och för att verka trovärdig i sin kontakt. Pengarna förs i regel över till ett målvaktskonto, många gånger en yngre person, för att i slutändan hamna hos ett kriminellt nätverk.

Romansbedrägerier och investeringsbedrägerier är två typer av bedrägerier där anmälningarna är relativt få, men brottsvinsterna förhållandevis skrämmande stora. Bedrägerier genom social manipulation innebär också ofta stora ekonomiska förluster för brottsoffren. Många intervjupersoner beskriver att brottsoffer ofta upplever skam och skuldkänslor och tidigare studier visar att utsattheten kan få känslomässiga skadeverkningar och leda till otrygghet. Det kan i sin tur påverka tilltron till samhällets institutioner och system. Bedrägerier genom social manipulation drabbar, enligt Brås underlag, särskilt den äldre populationen. Andra typer av bedrägerier, som kortbedrägerier och annonsbedrägerier, drabbar istället främst personer i mer arbetsför ålder. De ekonomiska förlusterna är i de fallen förhållandevis små och de beskrivs inte vara lika förknippade med skam och skuld som bedrägerier genom manipulation.

7. Slutsatser och sammanfattning – utveckling av bedrägerierna 2024

Rapporten visar hur länets medborgare fortsätter att drabbas av bedrägerier även under 2024. Trenden är dock tydlig, då antalet bedrägerier har sjunkit i antal och andelen brott som stannar på försöksstadiet ökat konstant. Gällande brottsvinsterna så visar statistiken på en kraftig minskning, vilket är glädjande och en tendens som förhoppningsvis kan fortsätta. Varje månad har det varit ca **70 personer** som drabbas av ett fullbordat brott och ca **55 personer** avbryter det påbörjade bedrägeriet och ser till att det stannar på försöksstadiet.

I ett uppmärksammat program kunde SVT:s Uppdrag granskning i fjol visa hur telefonbedrägare stal miljontals kronor från äldre svenskar. Med bild- och ljudmaterial från en okänd person som hackat ligan visades hur pensionärer med cyniska och raffinerade metoder lurades att ge bedrägarna tillgång till sina bankkonton, där gärningsmännen efter överföringarna hördes skratta och förolämpa sina offer. Programmet bedöms ha haft en relativt stor betydelse för medborgarnas ökade medvetenhet och riskerna att utsättas för ett bedrägeri. Programmet skapade också stor debatt i många olika forum och nätverk.

Det har också varit väldigt tydligt att både politiken, men också bankerna och andra samhällsaktörer, förstod att de måste jobba mer med de här frågorna. Vinsterna från telefonbedrägerier, så kallad vishing, har under året minskat med ca 40 procent i landet – ett resultat som till stor del kan tillskrivas bankernas arbete.

Utvecklingen gentemot föregående år:

- **Anmälda bedrägerier** har ökat med **8%**.
- **Fullbordade bedrägerier** har minskat med **14%**
- **Brottsvinsterna** visar på en betydande minskning med **36%**.
- **2 medborgare per dag, istället för 3, drabbades av ett fullbordat bedrägeri**
- **Andelen försöksbrott** har ökat, från 39% till **45%**, en andelsökning av försöksbrotten på **15%**.
- **Kortbedrägerierna** har ökat, det anmäls just nu ca 25 fullbordade brott per månad.
- **Annonsbedrägerier** har minskat med **27%**, de fullbordas dock i alldeles för stor utsträckning.
- **Identitetsbedrägerierna** minskade med **50%** och **82%** av brotten stannar på försöksstadiet.
- **Vishingbedrägerierna** drabbade knappt en medborgare varannan dag, vilket är en minskning med **20%**.
- **Fakturabedrägerierna fullbordades sällan**, endast 7 brott har fullbordats under 2024, under 2023 fullbordades 28 brott. Företagen har varit uppmärksamma på felaktiga fakturor/abonnemang.

8. Brottsförebyggande arbete mot bedrägerier

Det behöver självklart fortsatt ske ett stort och omfattande brottsförebyggande arbete gällande den ekonomiska brottsligheten som drabbar allmänheten, företagen och staten. Alla brottsbekämpande myndigheter, banker och andra institutioner, behöver göra sitt, för att bryta trenderna och omfattningen av bedrägeribrotten. Alla möjliga verktyg, kampanjer och åtgärder som kan påverka bedrägeriernas framfart ska fortsätta användas i syfte att färre ska behöva utsättas för brott. Att ständigt informera och varna medborgarna om pågående bedrägerimodus ska självfallet fortsätta, det har betydelse och ”räddar” alltid några för att utsättas.

Det finns några tydliga ”nycklar” till att bedrägerierna ska minska. Där en del handlar om polisens, och andra brottsbekämpande myndigheters, förmåga att utreda och lagföra gärningspersoner som ligger bakom de ekonomiska brotten. För att nå så hög effekt som möjligt bör en misstänkt gärningsperson höras och lagföras i så nära tid som möjligt till brottets uppkomst. Många brott i 9.kap i Brottsbalken, skulle också kunna utredas genom det vi kallar ”snabbare lagföring”, en snabbare process där påföljd kan komma närmare tidpunkten för det begångna brottet. En tidig påföljd på brottslig gärning, kan i många fall också förebygga återgång till brottslig verksamhet. Snabbare processer inom polisen är en framgångsfaktor för att påverka både brottsligheten i sig och förutsättningarna för lagföring.

En annan del handlar om hur medborgarna utvecklar sin förmåga att vara skeptisk, misstänksam och inte låta sig vilseledas på det sätt som gärningspersonerna lyckats med under lång tid. En åtgärd, som skulle kunna minska bedrägerierna avsevärt är att människor slutar att svara upp på okända telefonnummer/sms, då skulle många potentiella bedrägerisituationer aldrig uppstå. Att inte använda sitt BankID på annans uppmaning, skulle också helt kunna eliminera möjligheten till transaktioner mellan bankkonton. En annan åtgärd är om människor skulle upphöra med att betala i förskott, i t ex annons-hänseende, då skulle det innebära en kraftig minskning av just fullbordade annonsbedrägerier.

9. Källor

- Statistiken är hämtad ur polisens eget uppföljningssystem
- Samtliga ärenden under åren 2021 – 2024
- Interna artiklar och inlägg på polisens Intranät
- Informationer och artiklar NBC (Nationellt Bedrägericentrum)
- BRÅ:s statistik över anmälda brott

Sten Sundin

Kriminalkommissarie

Brottsförebyggande arbete Kriminell ekonomi

sten.sundin@polisen.se